

ข้อจัดข้องานทางวิธีพิจารณาความของผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม

นายบุญชนะ ยี่สารพันธ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ภาควิชานิติศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2537

ISBN 974-584-467-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PROCEDURAL OBSTACLES OF INJURED PARTY IN ENVIRONMENTAL CASE

MR. BOONCHANA YEESARAPAT

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School

Chulalongkorn University

1994

ISBN 974-584-467-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์
โดย
ภาควิชา
อาจารย์ที่ปรึกษา

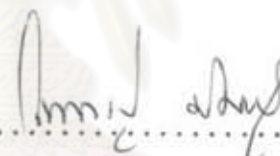
ข้อจัดข้องานทางวิธีพิจารณาความของผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม
นายบุญชนะ ยี่สารพัฒน์
นิติศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุनीย์ มัลลิกะมาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติว่าหัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรามัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุनीย์ มัลลิกะมาลัย)

.....กรรมการ
(ศาสตราจารย์คณิง ภาไชย)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว)

นุญชนะ ยี่สารพัฒน์ : ข้อขัดข้องในทางวิธีพิจารณาความของผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม
(PROCEDURAL OBSTACLES OF INJURED PARTY IN ENVIRONMENTAL CASE)

อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.สุนีย์ บัลลิกะมาลย์, 147 หน้า. ISBN 974-584-467-5

การวิจัย เรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาเพื่อค้นหาข้อขัดข้องทางด้านวิธีพิจารณาในคดีสิ่งแวดล้อม อันเป็นอุปสรรคในการดำเนินคดีของผู้เสียหายทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา ซึ่งส่งผลให้การอำนวยความสะดวกยุติธรรมในคดีสิ่งแวดล้อมไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการวิจัยพบว่า ในการใช้สิทธิดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่งของผู้เสียหายนั้น จะมีข้อขัดข้องในด้านต่าง ๆ คือ ข้อขัดข้องทางด้านวิธีพิจารณาความอาญา ได้แก่ ในกรณีที่ไม่สามารถกล่าวอ้างความเสียหายเพื่อใช้สิทธิร้องทุกข์หรือฟ้องคดีอาญา ในด้านประสิทธิภาพของพนักงานสอบสวน ในด้านการรวบรวมพยานหลักฐานในกรณีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีเอง และในส่วนที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติให้การก่อมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อม เป็นความคิดในทางอาญาโดยตรง สำหรับข้อขัดข้องทางด้านวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้แก่ ข้อขัดข้องกรณีผู้เสียหายหลายคน เป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่งในเรื่องเดียวกัน ในเรื่องภาระการพิสูจน์ในคดีแพ่ง และกรณีใช้สิทธิขอให้มีการฟ้องกันอันตรายล่วงหน้า

ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อม โดยการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องในหลักการต่าง ๆ คือ ในคดีอาญากำหนดให้บุคคลผู้ได้รับผลกระทบจากการก่อมลพิษเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จัดตั้งหน่วยงานของรัฐที่มีความรู้เชี่ยวชาญทางด้านสิ่งแวดล้อม เป็นผู้หน้าที่สอบสวนคดีอาญาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม กำหนดให้พนักงานอัยการมีหน้าที่เข้าควบคุมการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายในกรณีที่ใช้สิทธิฟ้องคดีเอง และกำหนดให้การก่อมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อม เป็นความคิดอาญา สำหรับในส่วนคดีแพ่งได้ เสนอให้นำหลักการดำเนินคดีแบบ "Class Action" มาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมที่มีผู้เสียหายหลายคน โดยให้พนักงานอัยการมีหน้าที่ฟ้องคดีแพ่งแทนผู้เสียหาย กำหนดให้จำเลยรับภาระการพิสูจน์ว่าตนไม่ได้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งมลพิษที่ทำให้เกิดความเสียหาย และกำหนดหลักการให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิทางศาล เรียกร้องให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งมลพิษดำเนินการป้องกันภัยอันตราย เสียก่อนที่ความเสียหายจะเกิดขึ้น ซึ่งขอเสนอแนะดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมให้ดียิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....นิติศาสตร์

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์

ปีการศึกษา.....2536

ลายมือชื่อนิติต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

##C270103 : MAJOR Law

KEY WORD: PROCEDURE / INJURED PARTY / ENVIRONMENTAL CASE

BOONCHANA YEESARAPAT : PROCEDURAL OBSTACLES OF INJURED PARTY IN ENVIRONMENTAL CASE : THESIS AVISOR : ASSO. PROF. SUNEE MALLIKAMARL Ph.d, 147 pp. ISBN 974-584-467-5

The analysis here aims to study and find out the obstacle in proceeding on environment case, which obstruct the case proceeding of the damaged party, both civil and criminal, resulting in the environmental case to be unable to be carried out with fairness and efficient.

From the analysis it is found that the right to take proceeding in the criminal and civil case of the damaged party will be obstructed, being the obstacle in criminal procedures which is the obstruction on the claim for damage or the right to complaint or sue a criminal case, the obstacle in the efficiency of the investigation officer and the obstacle in collecting evidence in the case the damaged party has sued, and also the obstacle in the part there is no law prescribing the creation of pollution as direct criminal offence. For the obstacle in civil proceeding is the obstacle in the case there are many damaged party suing in the same case, obstacle in proving the civil case and obstacle in exercising the right to request for protection against danger.

The analyst therefore has proposed the guideline for remedying the environmental case proceeding by revising the law concerned, being in the criminal case it is prescribed that the person effected by the pollution is the damaged party under the Penal Procedure Code, establish the state agency having expertised knowledge in environment to carry out the investigation, prescribing the public prosecutor to take charge and control the criminal case of the damaged party, for the case of exercising the right to take case proceeding, and prescribing the creation of pollution to be a criminal offence. For the civil case it is proposed to take the criteria of "Class Action" to be used in the case of environment where there are many damaged parties, for which the public prosecutor has sue the case on behalf of the damaged party. It is prescribed that the Defendant bears the burden of proving that he is not the owner or possessor of the cause of pollution which has caused the damage, and prescribing that the public can exercise the right in court demanding the owner or possessor of the source of pollution carry out the protection against damage before the damage occurs. Such proposal will be the direction in protecting the right of the damaged in the environmental case.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....นิติศาสตร์

ลายมือชื่อนิติ.....

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกิดขึ้นด้วยความมุนานะของผู้เขียนที่มีอยู่ในช่วงระยะเวลาอันจำกัด และผู้ที่มีส่วนสำคัญในความสำเร็จครั้งนี้ ได้แก่ ท่านบรรดาคณาจารย์ตลอดจนบุคคลต่าง ๆ ที่คอยเป็นกำลังใจให้ความห่วงใยช่วยเหลือมาโดยตลอด ผู้เขียนขอกราบสักการะคุณทุกท่านและปรารถนาที่จะแสดงความกตเวทิตูมทุกโอกาสที่สามารถกระทำได้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร.สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ ผู้มีส่วนสำคัญในการทําวิทยานิพนธ์นี้ ซึ่งท่านได้ให้ความเมตตากรุณาแก่ผู้เขียนเป็นอย่างมาก ได้สละเวลาอันมีค่าของ ท่านรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาให้ข้อคิด คำแนะนำในการเขียนวิทยานิพนธ์อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เทีชรศิริ ผู้จุดประกายความคิดเกี่ยวกับหัวข้อวิทยานิพนธ์และได้กรุณาเป็นประธานสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงแต่ท่านศาสตราจารย์คณิง ภาาขย ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และท่านรองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ที่ได้กรุณาเป็นประธานสอบวิทยานิพนธ์ ทั้งยังได้ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ยิ่งแก่ผู้เขียน ขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์พนัส ทศนิยานนท์ ที่ได้ให้ความกระจ่างในบางประเด็นของวิทยานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์จรรย์ รักดิษนากุล และท่านอาจารย์ ดร.กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้รับความกรุณาจากท่านอัยการประพจน์ คล้ายสุบรรณ ท่านอัยการ รกเมท ทองวิญญูชัย คุณอารยา เกษมทรัพย์ และ พ.ต.ต. เสริมสกุล ชาวัดฒพันธ์ ขอขอบใจ คุณสว่างวัฒน์ ศรีหาโรตร เจ้าหน้าที่การทูตที่คอยให้กำลังใจเพื่อนเสมอมา คุณอาลัยส หะยีสานและ คุณทิพย์จันทร์ วงศ์จันทร์ตา คุณวรวิทย์ หมื่นทอง คุณธิรัชช ยี่สารพัฒน์ ร.ต.ท. พัฒนศักดิ์ ยี่สารพัฒน์ ตลอดจนที่ ๆ ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุกท่าน คุณกันนิกา รสรื่น และผู้มีพระคุณอื่น ๆ ที่ผู้เขียนมิได้กล่าวนามในที่นี้

คุณความดีของวิทยานิพนธ์นี้หากมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ทางวิชาการอยู่บ้าง ผู้เขียนขอกราบเป็นกตเวทิตูมแต่บิดามารดาผู้ซึ่งคอยพร่ำสอนเลี้ยงดูอย่างเอาใจใส่ด้วยดีตลอดมา และขออุทิศเป็นกุศลแต่คุณจิราพันธ์ ยี่สารพัฒน์ น้องสาวของผู้เขียนซึ่งจากไปในช่วงที่ทําวิทยานิพนธ์ ส่วนความบกพร่องไม่สมบูรณ์ด้วยประการใดของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
- ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
- สมมติฐานของการวิจัย.....	16
- วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	17
- ขอบเขตของการวิจัย.....	17
- วิธีดำเนินการวิจัย.....	17
- ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	18
บทที่ 2 ทฤษฎี หลักการและแนวความคิดที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของ ผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม.....	20
- สิทธิในสิ่งแวดล้อม.....	21
- ปรัชญาความคิดของกฎหมายวิธีพิจารณาความ.....	33
- ทฤษฎีว่าด้วยความรับผิดชอบ.....	36
- แนวความคิดเกี่ยวกับการกำหนดภาระการพิสูจน์.....	44
- แนวความคิดเกี่ยวกับผู้เสียหาย.....	51

บทที่ 3 สิทธิของผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม..... 59

- สภาพปัญหาและลักษณะของความเสียหายทางสิ่งแวดล้อม..... 60
- ผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม..... 68
  - ผู้เสียหายทางอาญา..... 69
  - ผู้เสียหายทางแพ่ง..... 73
  - ผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม..... 77
    - ข้อพิพาทสิ่งแวดล้อม..... 78
      - ลักษณะข้อพิพาทคดีสิ่งแวดล้อม..... 79
      - ผู้เสียหายจากข้อพิพาทสิ่งแวดล้อม..... 80
  - สิทธิของผู้เสียหายที่เป็นเอกชนในกรณีการกระทำความคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม..... 94
    - การร่ำขอสิทธิในทางแพ่ง..... 94
    - การร่ำขอสิทธิในทางอาญา..... 97

บทที่ 4 ข้อจัดช่องทางวิธีพิจารณาความของผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม..... 103

- ข้อจัดช่องทางวิธีพิจารณาความอาญา..... 105
  - ข้อจัดช่องทางกรณีร่ำขอสิทธิร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงาน..... 106
  - ข้อจัดช่องทางในการร่ำขอสิทธิฟ้องคดีอาญา..... 113
- ข้อจัดช่องทางวิธีพิจารณาความแพ่ง..... 119
  - ข้อจัดช่องทางในการเป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่ง..... 120
  - ข้อจัดช่องทางด้านนาระการพิสูจน์..... 127
  - ข้อจัดช่องทางในการร่ำขอสิทธิในการป้องกันภัยอันตรายล่วงหน้า..... 129

บทที่ 5	ข้อสรุปและเสนอแนะ.....	130
	- สรุป.....	130
	- ข้อเสนอแนะ.....	135
บรรณานุกรม.....		139
ประวัติผู้เขียน.....		147

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย